
a zentai kiadói tevékenység

ERDÉLYI ISTVÁN

Hogy egy vidéki kisvárosnak van-e joga és van-e szüksége kiadói tevékenységre — azt döntse el más. Induljunk ki abból, hogy van. Létezik. Mert Zentán az utóbbi 15 évben — nagyszámú kisebb mellett — több mint negyven darab ötven oldal meghaladó kiadvány jelent meg. Ami pedig még ettől is fontosabb: az ilyen irányú igény él a zentaiakban, a szerzőkben is, akik kész kéziratokat tartanak fiókjaikban, és a szervezetekben is, amelyek ma már minden ünnepségnél gondolnak emlékfüzetre vagy könyvre.

Mindennek, természetesen, van előzménye. Tradícióra épült. Valahol a múlt század nyolcvanas éveiben kezdődött. Bibliográfiánk ugyan régebről is regisztrált egy-két kiadványt, de egyrészt a gimnázium megalapítása, másrészt Dudás Gyula (és az egész Dudás család) tevékenysége tekinthető a komolyabb kiadói tevékenység kezdetének. Mindehhez hozzájárult még két tárgyi körülmény is: a Zentai Csata és a millenniumi ünnepségek közeledte. A Zentai Csata igen mutatós és hálás témának kínálkozott, és a nem éppen Habsburg-barát Zentán is többen engedtek a csábításnak. A millennium előtti hangulat pedig minden történelmi kutatásnak kedvezett. Dudás Gyula ugyan elment Zentáról, de a család többi tagja itt maradt, és Gyula is gyakran hazalátogatott. A század elején pedig új név tűnik fel: Érdújhelyi Menyhért, aki akkor már újvidéki kutatásaival ismertté tette nevét.

A kiadói tevékenységben szép számmal van képviselve a szépirodalom is. Bibliográfia helyett egy-két nevet említünk: Appel Ede, Csupor Gyula, Orbán Károly, Kalmár Simon. Kiemelnénk a legérdekesebbet, amely talán egyedülálló. Fendrik Ferenc forradalmi hangú, véres szájú verseket írt (és jelentetett meg) ismert népdalok dallamaira, így biztosította népszerűségüket.

A két háború között a szépirodalmi irány fellendül, jelentősebb lesz. Csányi Endre, Mihályi Sándor és Újházi István mellett a vajdasági magyar irodalom eminens képviselőinek, Majtényi Mihálynak, Boschán

Sándornak és Novoszel Andornak a nevét is megtaláljuk a zentai kiadványok bibliográfiájában. Laták István első önálló kötetét is zentai nyomda adta ki.

Ezek mellett, a mai ember részére többnyire érdektelen nevelési elmefuttatást és sok hivatali kiadványt regisztráltunk.

A kiadói tevékenységnek nem elhanyagolható része az újságkiadás. Külön szót érdemel már csak azért is, mert az idén száz éve jelent meg az első újság Zentán. Dudás Gyula a millennium évében jegyezte fel, hogy addig 11 újság volt városunkban. Még ugyanennyit tudunk a következő húsz évből. Hetilapok voltak, vagy hetenként háromszor jelentek meg. Majtényi találóan mutatott rá a megjelenés és a hetipiacok közötti összefüggésre. Az újságok közül némelyik egy-két évtizedet is megért, de sok csak egy-két számot: nem fogadták a várt érdeklődéssel, vagy nem is szántak neki hosszabb életet, mert talán csak egy választás korteshadjáratának komponense volt.

A zsurnalisztika iránti igényt fejezi ki az a tény, hogy a két háború között néha öt lap is megjelent Zentán — egyidőben. Később a rádió és a közlekedési viszonyok javulása (a fővárosi lapokat reggel már árulják Zentán) jelentősen változtat a helyzeten. De az újság iránti igény reneszánszát sejthetjük abból, hogy a *Tiszavidék* nagy példányszámban kel el városunkban.

A mai kiadói tevékenység fellendülését, ha ragaszkodunk az évszámhoz, 1959-hez kötni. Ekkor indult meg a *Közművelődési Közösség Közlönye* (*Bilten kulturnog života Sente*). Ez a lap tizenkét évig élt, igen szerény körülmények között. A teljes sorozat nem tesz ki többet két valamirevaló kötetnél, de mégis több, maradandó értékű írást közölt (Dobos — munkásmozgalom; Tőke — népi gyermekjátékok stb.).

1960-ban, Thurzó Lajos halálának tizedik évfordulójára a zentai Népkönyvtár szerény füzetet adott ki. Nem kis optimizmus kellett ahhoz, hogy a füzetre felírjuk „Zentai Füzetek 1.”. Arra gondoltunk, hogy azokat a cikkeket, amelyek a *Közlöny* részére hosszúak, majd külön jelentjük meg. A sorozat nehezen alakult ki. A szerény füzeteket még szerényebbek követték, de ma már minden várakozást túlszárnyalt. Terjedelem és külső szerint is komoly könyvek tartoznak a sorozatba.

A tartalom szempontjából a legnagyobb változatossággal találkozunk. A hasonló tartalmúakat egy-egy szám alatt alcsoportokba soroltuk, és így történt meg, hogy a 19-ig számozott sorozat pillanatnyilag 32 füzetet tartalmaz. Ki kell emelni a hat népdalfüzetet (8-as sorozat), a három bibliográfiai füzetet (13.) és a négy munkásmozgalmi kiadványt (19.).

A sorozat egészen kétségtelenül látszik a szervezetlenség: nem volt előre megtervezve. De ettől függetlenül a fent említettek és még egy-két füzet maradandó értéket képviselnek.

A zentai kiadói tevékenységnek határozott irányt adott a város közelgő 750 éves évfordulója. A községi képviselő-testület (akkor Népbizottság) 1961-ben határozatot hozott Zenta monográfiájának megírásáról. Rövidesen ezután a Községi Közművelődési Tanács megválasztotta a szerkesztő bizottságot is, és némi késéssel (és mindmáig nagyon szerény keretek között) a pénzelés is megindult. A munka tényleges megindulását még egy darabig késleltette a kicsinyhitűség, a szerénységből vagy más okból eredő várakozási álláspontok leküzdése. De végül is elkezdődött.

A munka első felmérésénél világos volt, hogy az évfordulóra (1966-ra) a munka nem készülhet el. Előzetes kutatások nélkülözhetetlenek, tehát nem egyszerű összefoglalásról van szó. Így jöttünk arra a gondolatra, hogy a részeredményeket külön füzetekben tegyük közzé. Egységes kötötben, egységes kivitelezésben, ezekből eddig 23 füzet jelent meg. A címlapon kiemelt sorozatcím *Gradja za monografiju Sente*, a magyar nyelvű füzeteken is. A sorozat tartalma igen változatos. A földrajz és a történelem 6, a művelődés és iskolaügy 5, a gazdasági élet 5 füzetrel van képviselve, de találunk egészségüggyel, testneveléssel foglalkozó kiadványokat is.

A készülő Monográfia vázlatát már lefektettük, többször korrigáltuk is. Így világosan tudjuk, hogy melyek azok a hiányok, amelyek bepótlása nélkül az ünnepi kiadvány nem jelenhet meg. A kétségtelen eredmények, a felmutatható füzetek mellett mint pozitívumot könyvelhetjük el, hogy a kultúrmunkások között nagy az érdeklődés a kutatómunka iránt. Anyagiak híján kiadatlan szövegeink is vannak. A megjelent huszonhárom füzet a közösségnek kettőszázezer új dinárjába került! Tehát kevés pénzből is lehet valamit csinálni, de reagálhatunk szegyenkezve is, hogy erre a munkára csak ennyi pénz jutott.

Végül megemlítjük a *Közművelődési Közösség Közlönyének* különkiadásait (felsoroljuk a szerzők neveit: Nothof Károly, dr. Sőregi Zoltán, Huszágh Mária, Benes József és a Térzene csoport) és a sorozaton kívüli kiadványokat. Andruskó Károly kiadványai, különösen a minikönyvek, Európa-szerte ismertek. Jelentősek a különböző jubileumok emlékkönyvei: a cukorgyár tízéves, az atlétikai egyesület huszonöt éves és a Tűzoltótestület százéves évfordulójára megjelent kiadványok.

Ezzel zárjuk a zentai kiadói tevékenység áttekintését.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik annak tudatában, hogy a kultúrmunka gyümölcse minden mástól lassabban érik be, önzetlenül dolgoztak és dolgoznak.